

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دانشگاه اصفهان
دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی
گروه مشاوره

پایان نامه کارشناسی ارشد رشته‌ی مطالعات زنان

بررسی مقایسه‌ای ویژگی‌های شخصیتی، حالات عاطفی و تعارض زوجین مطلقه و

عادی شهر تهران

استاد راهنما:

دکتر سید احمد احمدی

استاد مشاور:

دکتر فاطمه بهرامی

روز اطلاعات و ارتباطات
تیمسار

۱۳۸۸/۱۰/۲۲

پژوهشگر:

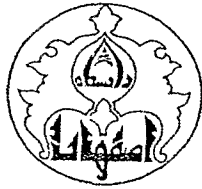
مریم شیری

مهرماه ۱۳۸۷

۱۲۹۶۶۶

کلیه حقوق مادی مترتب بر نتایج مطالعات، ابتکارات و
نوآوری‌های ناشی از تحقیق موضوع این پایان‌نامه متعلق به
دانشگاه اصفهان است.

شهرت کارشناس پایان نامه
در جایگاه استاد
تحصیلات تکمیلی دانشگاه اصفهان

دانشگاه اصفهان

دانشکده علوم تربیتی و روان شناسی

گروه مشاوره

پایان نامه‌ی کارشناسی ارشد رشته‌ی مطالعات زنان خانم مریم شیری
تحت عنوان

بررسی مقایسه‌ای ویژگی‌های شخصیتی، حالات عاطفی و تعارض زوجین مطلقه و

عادی شهر تهران

در تاریخ ۸۷/۷/۲ توسط هیأت داوران زیر بررسی و با درجه بسیار خوب به تصویب نهایی رسید.

امضا	با مرتبه‌ی علمی استادیار	دکتر احمد احمدی	۱- استاد راهنمای پایان نامه
امضا	با مرتبه‌ی علمی دانشیار	دکتر فاطمه بهرامی	۲- استاد مشاور پایان نامه
امضا	با مرتبه‌ی علمی استادیار	دکتر سعید رجایی پور	۳- استاد داور داخل گروه
امضا	با مرتبه‌ی علمی استادیار	دکتر عذرا اعتمادی	۴- استاد داور خارج از گروه

امضای مدیر گروه

بمشکر از استاد بزرگوارم جناب آقای دکتر سید احمد احمدی

به پاس زحمات ایشان...

تقدیم به:

پدر و مادرم؛ اولین آموزگاران اخلاق و تربیت من، اسطوره‌های محبت، بردباری، صداقت و

ایمان که وجودشان گرمی بخش زندگی من است و با بذل محبت صمیمانه خود، همواره مشوق و راهنمایم بودند و

اگر بذل الطاف آن عزیزان نبود هرگز عشق به تحصیل و کسب علم در من شکوفایی گشت.

چکیده

هدف این پژوهش بررسی ویژگی‌های شخصیتی، حالت عاطفی و تعارض زوجین مطلقه و عادی بوده است. نمونه تحقیق ۳۰ نفر مطلقه و ۳۰ نفر عادی از منطقه ۹ شهر تهران بودند که به صورت تصادفی انتخاب شدند. روش پژوهش: علی-مقایسه‌ای (پس رویدادی) بوده است. فرضیه‌های پژوهش عبارت بودند از: ۱- ویژگی‌های شخصیتی افراد مطلقه با افراد عادی متفاوت است. ۲- حالات عاطفی افراد مطلقه با افراد عادی متفاوت است. ۳- تعارض زناشویی بین افراد مطلقه و عادی متفاوت است. ابزار تحقیق آزمون پنج عاملی شخصیت، آزمون بک و پرسشنامه تعارض زناشویی بود. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از نرم‌افزار SPSS استفاده شد. نتایج حاکی از آن بود که: ویژگی‌های شخصیتی افراد مطلقه با افراد عادی متفاوت بوده است ($P < 0/05$). افراد مطلقه روان‌رنجوری و هیجان‌خواهی بیشتری داشته‌اند. از نظر حالات عاطفی افراد مطلقه نسبت به افراد عادی افسردگی بیشتری داشته‌اند ($P < 0/05$). همچنین تعارضهای زناشویی افراد مطلقه بیش از افراد عادی بوده است ($P < 0/05$).

کلید واژه‌ها: افراد مطلقه، ویژگی‌های شخصیتی، افسردگی، تعارض زناشویی.

فهرست مطالب

صفحه

عنوان

فصل اول: کلیات پژوهش

- ۱-۱- مقدمه ۱
- ۲-۱- بیان مساله ۲
- ۳-۱- ضرورت تحقیق ۳
- ۴-۱- اهداف تحقیق ۵
- ۵-۱- فرضیه‌های تحقیق ۶
- ۶-۱- تعریف مفاهیم تحقیق ۷
- ۱-۶-۱- تعریف نظری ۷
- ۲-۶-۱- تعریف عملیاتی ۸

فصل دوم: ادبیات تحقیق

- ۱-۲- مقدمه ۱۰
- ۲-۲- طلاق و جدایی زوجین ۱۱
- ۱-۲-۲- تعریف طلاق ۱۱
- ۲-۲-۲- ویژگی‌های اساسی طلاق ۱۳
- ۵-۲- تاریخچه اجمالی در زمینه طلاق ۱۴
- ۱-۵-۲- عصر جاهلیت ۱۵
- ۲-۵-۲- یونان بوستان ۱۵
- ۳-۵-۲- بابل ۱۵
- ۴-۵-۲- هند ۱۵
- ۵-۵-۲- ایران باستان ۱۶
- ۶-۵-۲- طلاق مسیحیت: حلال نفرت‌انگیز ۱۶
- ۷-۵-۲- طلاق در اسلام ۱۶
- ۸-۵-۲- فلسفه طلاق در اسلام ۱۶
- ۶-۲- عوامل موثر در تصمیم به طلاق ۱۷

۱۸	۷-۲- عوامل موثر بر طلاق
۱۸	۱-۷-۲- عدم پرداخت نفقه
۱۹	۲-۷-۲- اعتیاد مرد
۱۹	۳-۷-۲- عدم تفاهم اخلاقی
۱۹	۴-۷-۲- سوء رفتار شوهر
۱۹	۵-۷-۲- بیماری مرد
۲۰	۶-۷-۲- دخالت والدین
۲۰	۷-۷-۲- عدم مشورت با متخصصان مسائل خانوادگی در هنگام بروز مشکلات
۲۰	۸-۷-۲- بی توجهی به همسر
۲۱	۹-۷-۲- مشخص نبودن مرز خواسته‌ها و انتظارات از یکدیگر
۲۱	۱۰-۷-۲- سایر علل طلاق
۲۱	۸-۲- مراحل سه گانه طلاق
۲۲	۹-۲- ویژگیهای افراد مستعد طلاق
۲۳	۱-۹-۲- هوش
۲۳	۲-۹-۲- ارزش‌ها
۲۳	۳-۹-۲- علایق
۲۳	۴-۹-۲- توقع از نظامات خانوادگی
۲۴	۵-۹-۲- عادات شخصی
۲۴	۶-۹-۲- استفاده از پول
۲۴	۷-۹-۲- مهارت‌های کلامی
۲۵	۱۰-۲- مدل التقاطی طلاق
۲۵	۱-۱۰-۲- پیامد موقتی
۲۵	۲-۱۰-۲- مراتب طلاق
۲۵	۳-۱۰-۲- ابعاد درون روانی
۲۶	۴-۱۰-۲- رفتار/ وقایع
۲۶	۵-۱۰-۲- رهیافت درمانی
۲۶	۱۱-۲- پیامدهای طلاق
۲۶	۱-۱۱-۲- تأثیر طلاق بر خانواده

عنوان	صفحه
۲-۱۱-۲- اثرات طلاق بر بزهکاری فرزندان.....	۲۹
۳-۱۱-۲- مسایل اقتصادی و اجتماعی طلاق.....	۳۲
۴-۱۱-۲- اثرات جمعیتی طلاق.....	۳۳
۵-۱۱-۲- اثرات انحلال خانواده روی زنان.....	۳۴
۱۲-۲- علل و انگیزه‌های طلاق.....	۳۵
۱۳-۲- دلایل رشد سریع طلاق.....	۳۶
۱۴-۲- مراحل طلاق.....	۳۶
۱۵-۲- نظریه‌های مرحله ای طلاق.....	۳۷
۱۶-۲- دیدگاه‌های مربوط به پیامدهای طلاق.....	۳۷
۱۷-۲- بخش دوم: تعارضات زناشویی.....	۴۱
۱-۱۷-۲- تعارض در روابط زناشویی.....	۴۲
۲-۱۷-۲- عوامل و منابع ایجادکننده تعارض.....	۴۲
۱-۲-۱۷-۲- زمینه اجتماعی.....	۴۲
۲-۱۷-۲-۲- استرس موقعیتی.....	۴۳
۳-۲-۱۷-۲- تئوریهای تفاوت ادراکی.....	۴۳
۴-۲-۱۷-۲- تئوری برابری.....	۴۳
۵-۲-۱۷-۲- تئوری تبادل.....	۴۳
۶-۲-۱۷-۲- تئوری اسناد.....	۴۴
۷-۲-۱۷-۲- تئوری رفتاری- رویدادهای تعارض.....	۴۴
۸-۲-۱۷-۲- تئوری مذاکره.....	۴۴
۹-۲-۱۷-۲- تئوری رشدی.....	۴۴
۱۸-۲- موضوعات و الگوهای تعارض.....	۴۵
۱-۱۸-۲- کنترل قدرت و برابری.....	۴۵
۲-۱۸-۲- سرزنش.....	۴۵
۳-۱۸-۲- مثلث سازی.....	۴۶
۴-۱۸-۲- تعارض تعاملی.....	۴۶
۵-۱۸-۲- الگوی تعقیب- گریز.....	۴۶
۶-۱۸-۲- الگوی یادآور- طفره ور.....	۴۷

۴۷	۲-۱۸-۷- الگوی والد- کودک
۴۸	۲-۱۹-۱- مراحل رشد تعارض زوجین
۴۸	۲-۱۹-۱- مرحله اول
۴۸	۲-۱۹-۲- مرحله دوم
۴۸	۲-۱۹-۳- مرحله سوم
۴۸	۲-۱۹-۴- مرحله چهارم
۴۹	۲-۲۰-۲- تعریف شخصیت
۴۹	۲-۲۰-۱- روانشناسی شخصیت
۵۰	۲-۲۰-۲- نظریه‌ها و شیوه‌های تحلیل شخصیت
۵۱	۲-۲۰-۳- ساختار
۵۲	۲-۲۱-۲- تأثیر فرهنگ بر شخصیت
۵۲	۲-۲۲-۲- تأثیر خانواده بر شخصیت
۵۳	۲-۲۳-۲- تأثیر وراثت بر شخصیت
۵۳	۲-۲۴-۲- اثرات گذشته، حال و آینده بر رفتار و شخصیت
۵۴	۲-۲۴-۱- رویکرد صفات
۵۴	۲-۲۴-۲- اجزای تشکیل دهنده ماهیت شخصیت
۵۵	۲-۲۴-۳- سنجش شخصیت
۵۵	۲-۲۴-۴- تحقیقات جدید
۵۶	۲-۲۴-۵- صفات اصلی نمایانگر شخصیت
۵۶	۲-۲۵-۲- اختلال شخصیت
۵۷	۲-۲۵-۱- انواع اختلال شخصیت
۵۷	۲-۲۵-۱-۱- اختلال شخصیت پارانوئید
۵۸	۲-۲۵-۱-۲- اختلال شخصیت اسکیزوئید
۵۸	۲-۲۵-۱-۳- اختلال شخصیت اسکیزوتایپی
۵۹	۲-۲۵-۱-۴- اختلال شخصیت ضد اجتماعی
۵۹	۲-۲۵-۱-۵- اختلال شخصیت مرزی
۶۰	۲-۲۵-۱-۶- اختلال شخصیت نمایشی
۶۱	۲-۲۶-۲- مروری بر تحقیقات انجام شده

عنوان

صفحه

- ۶۱ ..... ۱-۲۶-۲- تحقیقات داخلی
- ۶۱ ..... ۱-۱-۲۶-۲- بررسی مقایسه ای میزان پیامدهای طلاق در زنان و مردان منطقه ایرانی مقیم ایران، ایرانی مقیم آمریکا، آمریکایی مقیم آمریکا
- ۶۱ ..... ۲-۱-۲۶-۲- پیامدهای طلاق در گذار از مراحل آن
- ۶۴ ..... ۲-۲۶-۲- تحقیقات خارجی
- ۶۴ ..... ۱-۲-۲۶-۲- طلاق و اعتماد به نفس
- ۶۴ ..... ۲-۲-۲۶-۲- بلوم و محراییان (۲۰۰۰)
- ۶۵ ..... ۳-۲-۲۶-۲- خانواده در امروز و فردا
- ۶۶ ..... ۴-۲-۲۶-۲- سایر تحقیقات

فصل سوم: روش تحقیق

- ۶۸ ..... ۱-۳- مقدمه
- ۶۸ ..... ۲-۳- جامعه آماری
- ۶۹ ..... ۳-۳- حجم نمونه و روش نمونه‌گیری
- ۶۹ ..... ۴-۳- ابزار تحقیق
- ۷۱ ..... ۵-۳- روش جمع‌آوری اطلاعات
- ۷۱ ..... ۶-۳- روش آماری

فصل چهارم: یافته‌های تحقیق

- ۷۲ ..... ۱-۴- مقدمه

فصل پنجم: بحث و نتیجه‌گیری

- ۸۲ ..... ۱-۵- مقدمه
- ۸۴ ..... ۲-۵- محدودیتهای پژوهش
- ۸۴ ..... ۳-۵- پیشنهادات پژوهش
- ۸۴ ..... ۱-۳-۵- پیشنهادات پژوهشی
- ۸۴ ..... ۲-۳-۵- پیشنهادات کاربردی

عنوان

صفحه

پیوست ۱: پرسشنامه NEO-FFI	۸۶
پیوست ۲: پرسشنامه تعارض زناشویی	۹۰
پیوست ۳: آزمون افسردگی بک (فرم بلند)	۹۳
منابع و ماخذ	۹۸

فهرست جدول‌ها

عنوان

صفحه

- جدول (۱-۴) میانگین ویژگی‌های شخصیتی دو گروه زنان عادی و مطلقه ۷۲
- جدول (۲-۴) نتایج آزمون تحلیل واریانس چند متغیره (مانوا) مقایسه ویژگی‌های شخصیتی دو گروه زنان عادی و مطلقه ۷۳
- جدول (۳-۴) نتایج آزمون تحلیل واریانس چند متغیره (مانوا) مقایسه ویژگی‌های شخصیتی در دو گروه زنان عادی و مطلقه بر حسب جنسیت ۷۳
- جدول (۴-۴) نتایج آزمون تحلیل کواریانس چند متغیره (مانوا) مقایسه ویژگی‌های شخصیتی عادی و مطلقه بر حسب تعدیل متغیرهای جنسیت، تحصیلات، سن و طول مدت ازدواج ۷۵
- جدول (۵-۴) میانگین نمره افسردگی در دو گروه عادی و مطلقه ۷۶
- جدول (۶-۴) آزمون همگنی واریانسها ۷۶
- جدول (۷-۴) نتایج آزمون تحلیل واریانس افسردگی ۷۶
- جدول (۸-۴) خلاصه نتایج آزمون تحلیل کوواریانس افسردگی پس از تعدیل متغیرهای جنسیت، سن تحصیلات و طول مدت ازدواج ۷۷
- جدول (۹-۴) خلاصه نتایج آزمون تحلیل کوواریانس افسردگی پس از تعدیل متغیرهای جنسیت، سن تحصیلات و طول مدت ازدواج ۷۷
- جدول (۱۰-۴) آزمون همگنی واریانس‌های خرده مقیاس‌های تعارض زناشویی ۷۸
- جدول (۱۱-۴) مقایسه میانگین نمرات خرده مقیاس تعارض زناشویی در دو گروه ۷۸
- جدول (۱۲-۴) خلاصه نتایج آزمون تحلیل واریانس چند متغیره (مانوا) مقایسه تعامل خرده مقیاس‌های تعارض زناشویی دو گروه مردان و زنان عادی و مطلقه ۷۹
- جدول (۱۳-۴) خلاصه نتایج آزمون تحلیل کوواریانس چند متغیره (مانوا) مقایسه تعامل خرده مقیاس‌های تعارض زناشویی دو گروه عادی و مطلقه پس از کنترل متغیرهای جنسیت، تحصیلات، سن و طول مدت ازدواج ۸۰

فصل اول

کلیات پژوهش

۱-۱- مقدمه

طلاق پدیده‌ای چند بعدی است. آن روز که خانواده‌ای از هم می‌پاشد، مجموعه‌ای از عوامل روانی، اجتماعی و اقتصادی به هم پیوسته پدید می‌آید. طلاق یکی از پدیده‌های شایع جوامع انسانی است. در هیچ عصری مانند این زمان بشر دچار خطر انحلال کانون خانواده و آثار سوء ناشی از آن نبوده است (فرجاد، ۱۳۷۷). با توجه به عواقب ناگوار طلاق، این موضوع همواره مورد توجه اندیشمندان، حقوقدانان و مریبان جامعه بوده و آنان را به تلاش‌های فرهنگی و اجتماعی برای جلوگیری از گسترش و افزایش آن وا داشته است (گواهی، ۱۳۷۳).

بسیاری از خانواده‌ها در برابر تکانه‌های اقتصادی، اجتماعی و روانی قرار می‌گیرند اما همگی دست به طلاق نمی‌زنند. میزان سازش افراد در طلاق مؤثر است. آمار نشان می‌دهد که زن‌ها بیشتر از مردها در امر طلاق پیش قدم می‌شوند و این خود قابل بررسی است. افراد از لحاظ واکنشی که در برابر طلاق از خود نشان می‌دهند، بسیار متفاوت‌اند. اگر طلاق نقطه مقابل ازدواج موفق و خوب تلقی شود، در این صورت طلاق، پدیده‌ای غمبار قلمداد خواهد شد. برای بسیاری از کسانی که طلاق گرفته‌اند، انتخاب‌هایی که در اختیار داشته‌اند یا طلاق و یا یک ازدواج ناموفق بوده است. با در دست داشتن این انتخابها طلاق می‌تواند مفید و سودمند باشد. محققین به این نتیجه رسیده‌اند که است بار آمدن در خانه از هم نپاشیده و در حال نزاع و جنجال، آسیب رسانتر و مضرتر از بزرگ شدن در خانه‌ای است که در اثر طلاق فروپاشیده است. آنچه مسلم است، وجود تغییرات رفتاری ناشی از

طلاق است که ممکن است در بعضی افراد در جهت مثبت و در برخی دیگر در جهت منفی رخ دهد (فرجاد، ۱۳۷۷).

۱-۲- بیان مساله

طلاق و افزایش روز افزون آن در قرن اخیر برای زنان و مردان متأهل و کسانی که در تدارک تشکیل خانواده هستند، در عین حال که زنگ خطر به شمار می آید به صورت یکی از مشکلات بزرگ اجتماعی در جامعه خود نمایی می کند. به طوری که طبق گزارش سازمان بهزیستی میزان طلاق در سالهای ۷۸-۷۷ بیش از ۱۷/۵ درصد ازدواجها را در بر گرفته است و یکصد هزار نیز تقاضای طلاق کرده اند از این تعداد نزدیک به پنجاه هزار مورد طلاق قطعی و بقیه در حال رسیدگی بوده است (ناظر، محمد و همکاران، ۱۳۷۹).

از این رو افزایش نرخ طلاق در تهران و سایر شهرستانها، آفتی جدی است و عواقب وخیمی دارد و لطامات جبران ناپذیری بر اجتماع می گذارد. وجود جوانان بزهکار و بی خانمان، رها شدن زنان و دختران و فرزندان بی پناه و وجود مردان افسرده از جمله پیامدهای این پدیده اجتماعی است.

به طور کل در جریان زندگی زوجین گاهی امور و رفتاری خلاف انتظار واقع می شود که زمینه را برای جدایی فراهم می آورد. در چنین وضعیتی عده ای از افراد عجله کرده و اقدام به متارکه و طلاق می کنند. لازم است پیش از هر گونه تصمیم اثرات ناشی از طلاق بر اعضای خانواده و احتمالاً فرزندان طلاق مورد بررسی قرار گیرد. شاید اگر از خانواده های از هم پاشیده از قبل به صدمات روانی و اقتصادی جبران ناپذیری که پس از طلاق بر آنها و اعضای خانواده وارد می شود واقف بودند؛ امروز بسیاری از هم گسیختگی های خانوادگی اتفاق نمی افتاد.

پس از طلاق، به دلایل مختلف ممکن است عزت نفس اعضای خانواده دچار آسیب شود. بسیاری از افرادی که متارکه کرده اند خود را شخصی ناپسند و فاقد توان کافی برای ازدواج مجدد می دانند. مردان و زنان از لحاظ واکنشی که در برابر طلاق از خود نشان می دهند، با یکدیگر فرق دارند. مردان گرایش به آن دارند که طلاق را به عنوان چیزی ببینند که به ناگهان رخ داده است. زنان بیشتر که آن را به عنوان نقطه پایانی بر یک فرآیند طولانی قلمداد می کنند. به همین خاطر است که زنها کمتر احساسهای منفی را درباره طلاق دارند (فرجاد، ۱۳۷۷).

روانشناسان و آسیب شناسان معتقدند که بعد از طلاق آثار و تبعات جبران ناپذیری بر پیکره خانواده خصوصاً فرزندان وارد می شود. بر اساس تحقیقات انجام شده ۷۰ درصد آسیب های اجتماعی مربوط به فرزندان

طلاق است. آندری معتقد است که نقصانهای شخصیتی ناشی از نبود یک والد عامل مهمی در بزهکاری فرزندان است (صفوی، ۱۳۶۹). محققان بالا رفتن میزان طلاق را نشانه بارز اختلال در اصول اخلاقی و به هم خوردن آرامش خانوادگی و در مجموع دگرگونی هنجارهای اجتماعی می‌دانند (ستوده، ۱۳۷۶).

مشاوره با خانواده‌ها و آگاهی‌رسانی به زن و شوهر درباره آثار و تبعات و زیانهای جبران‌ناپذیر انحلال خانواده بر اعضا و فرزندان می‌تواند تأثیر بسزای در کاهش نزاع‌ها، تعارضات زناشویی و اختلافات خانوادگی داشته باشد.

در این تحقیق ویژگی‌های شخصیتی، میزان تعارض بین زوجین و همچنین میزان افسردگی در افراد عادی و مطلقه سنجیده و با هم مقایسه می‌شود. لذا مهمترین سئوالهایی که پیش می‌آید به شرح زیر است:

آیا ویژگی‌های شخصیتی افراد مطلقه با افراد عادی متفاوت است؟

حالات خلقی، از قبیل افسردگی در افراد مطلقه چگونه است؟

آیا میزان تعارضات زناشویی در افراد مطلقه و از افراد عادی متفاوت است؟

ویژگی‌های شخصیتی، حالات خلقی و تعارضات زناشویی افراد مطلقه چگونه است؟

۱-۳- ضرورت تحقیق

از آنجایی که خانواده اصلی‌ترین نهاد جامعه است بر همه ابعاد زندگی فردی و جمعی اثر می‌گذارد، مطالعه ویژگی‌های مثبت و منفی ناشی از پیوند و گسست خانواده می‌تواند نقش به‌سزایی در پیشگیری از انحلال خانواده داشته باشد. طلاق از جمله موارد ناشی از گسست خانواده است و در واقع نمودی از هم‌گسیختگی خانواده است. طلاق ممکن است به اختلال در شخصیت و رفتار فرد طلاق گرفته منجر گردد. شناخت این پیامدها از طریق مقایسه افراد متار که نموده با افراد عادی مشخص می‌گردد. البته نباید از نظر دور داشت گاهی ممکن است یک فرد متار که نموده دچار هیچگونه اختلال شخصیت و رفتار نگردد و در مقابل فرد متار که نکرده حامل این ویژگیها باشد. فرض تحقیق بر موارد غالب و نه موارد نادر است. زمانی که نفرت و اختلاف عمیق و مخاصمه به کانون خانواده راه می‌یابد، نظم خانوادگی متزلزل و دشوار می‌گردد. این ستیزه‌های خانوادگی که سرانجام به جدایی و طلاق می‌انجامد، رفتاری است نابهنجار و غیر طبیعی است. بهم ریختن کانون گرم خانواده به خصوص با بودن فرزندان دل‌بند و بی‌گناه، گناهی نابخشودنی است. ستیزه و در نهایت طلاق امری است اجتماعی که صدمه و

زیان آن هم به فرد، خانواده و به جامعه می‌رسد. جامعه را از حرکت باز می‌دارد و روح پویایی را می‌کشد، عشق جوانها را به تشکیل خانواده سست می‌کند و اعتماد اجتماعی را سلب و مخدوش می‌سازد.

اثرات طلاق در مردان این است که آنان را افرادی غیر متعهد بار می‌آورد. اثر طلاق در زنان بخصوص آنهایی که پناهگاهی ندارند و فاقد استقلال اقتصادی هستند، سخت خطرناک است. زنان مطلقه خیلی دیر به خانه بخت دوم پای می‌گذارند و بسا که این امید هرگز جامه عمل نپوشد و احتمالاً ممکن است راه را برای انحراف و سقوط به برای آنان بگشاید. اثر طلاق همچنین در فرزندان متعلق به کانون از هم پاشیده بسیار شدید است و عقده‌های غیر قابل تحمل و توأم با تنفر در آنان بوجود می‌آورد (فرجاد، ۱۳۷۲).

جدایی و طلاق والدین برای تمام اعضای خانواده استرس بزرگ محسوب می‌شود. تجربه جدایی و طلاق ممکن است منجر به واکنشهای سازگاری کوتاه‌مدت و بلندمدت شود. در مقایسه فرزندان طلاق و فرزندان خانواده‌های طبیعی دیده شده است که همواره مشکلات رفتاری در فرزندان طلاق شدیدتر و متنوع‌تر بوده و دامنه آن مشکلاتی از قبیل سلوک، مشکلات هیجانی، عملکرد تحصیلی، عزت‌نفس و ارتباط با والدین را شامل می‌شود. طلاق باعث بروز تغییرات همه جانبه در زندگی زناشویی می‌شود که این تغییرات بر سلامت روان والدین تأثیر می‌گذارد. طلاق باعث می‌شود والدی که حضانت کودک را بر عهده گرفته است. تغییرات عمده‌ای را در زندگی‌اش تجربه کند. این تغییرات عبارت است از: تهیه مسکن برای نگهداری از فرزندان، مشکلات مالی و اقتصادی، تنهایی که بدنبال تغییر در شبکه اجتماعی فرد بوجود می‌آید و بالاخره فشار فراتر از طاقتی که ناشی از مسئولیت سنگین مراقبت از کودکان در منزل و کار بیرون از منزل بر یک فرد تحمیل می‌شود. والدی که حضانت فرزندان را بعهده ندارد نیز همه تغییرات بالا را بجز مورد آخر را تحمل می‌کند. تغییر محل سکونت زوجی که از هم جدا شده‌اند، وضعیت اقتصادی آنها، شبکه اجتماعی و مقتضیات نقشهای جدید هر یک از آنها در بسیاری از اینگونه افراد منجر به وخامت وضعیت، سلامت جسمی و روانی‌شان بلافاصله بعد از جدایی می‌شود (فاتحی‌زاده، ۱۳۸۵).

کاهش اختلاف خانوادگی و حل تعارضات زناشویی می‌تواند باعث سلامت جسمی و روانی زن و شوهر (کاهش بیماری سرطان، افسردگی، وسواس، اضطراب و ...) سلامت جسمی و روانی فرزندان (کاهش اختلالات رفتاری افسردگی و ...) سلامت جسمی و روانی خانواده‌های اصلی (پدربزرگ، مادربزرگ، عمه، خاله، دایی، عمو و ...) بهبود عملکرد شغلی و اجتماعی زن و شوهر و بهبود عملکرد تحصیلی و اجتماعی فرزندان شود.

ازاینرو ضروری است با مطالعه در این زمینه و شناخت پیامدهای طلاق و آگاه کردن افراد نسبت به عواقب طلاق، گامی مهم در جلوگیری از هم پاشیدگی خانواده و ناهنجاریها و اختلالهای شخصیتی و رفتاری اعضای آن برداشت.

هم مردان که مسئول تامین اقتدار و اقتصاد خانواده هستند و هم زنان که مسئول تربیت نسل آینده و تامین شادی منزل و خانواده هستند به عنوان طرفین پدیده طلاق باید نسبت به اثرات این امر در آینده خود و خانواده آگاه باشند. تازمانیکه شخصیت‌های سالم وجود نداشته باشد، خانواده و طبعاً جامعه سالم نیز شکل نخواهد گرفت.

۱-۴- اهداف تحقیق

اهداف اصلی

اهداف پژوهش شامل موارد زیر است.

۱- مقایسه ویژگیهای شخصیتی افراد مطلقه و افراد عادی (روان رنجوری- برون گرایی- گشودگی به

تجربه- خوشایندی، هیجان خواهی، وظیفه شناسی)

۲- مقایسه ویژگیهای خلقی و افسردگی افراد مطلقه با افراد عادی

۳- مقایسه میزان تعارضات زناشویی افراد مطلقه پیش از طلاق با افراد عادی

اهداف فرعی

۱- تعیین میزان تفاوت بین میانگین نمرات روان رنجوری در بین افراد مطلقه و عادی.

۲- تعیین میزان تفاوت بین میانگین نمرات برون گرایی در بین افراد مطلقه و عادی.

۳- تعیین میزان تفاوت بین میانگین نمرات گشودگی به تجربه در بین افراد مطلقه و عادی.

۴- تعیین میزان تفاوت بین میانگین نمرات خوشایندی در بین افراد مطلقه و عادی.

۵- تعیین میزان تفاوت بین میانگین نمرات هیجان خوانی در بین افراد مطلقه و عادی.

۶- تعیین میزان تفاوت بین میانگین نمرات همکاری در بین افراد مطلقه و عادی.

۷- تعیین میزان تفاوت بین میانگین نمرات تعارض زناشویی در بین افراد مطلقه و عادی.

۸- تعیین میزان تفاوت بین میانگین نمرات همراهی در بین افراد مطلقه و عادی.

۹- تعیین میزان تفاوت بین میانگین نمرات میزان روابط جنسی در بین افراد مطلقه و عادی.

۱۰- تعیین میزان تفاوت بین میانگین نمرات میزان اضطراب در بین افراد مطلقه و عادی.

- ۱۱- تعیین میزان تفاوت بین میانگین نمرات میزان جلب حمایت فرزند در بین افراد مطلقه و عادی.
- ۱۲- تعیین میزان تفاوت بین میانگین نمرات میزان رابطه فردی با خویشاوندان در بین افراد مطلقه و عادی.
- ۱۳- تعیین میزان تفاوت بین میانگین نمرات میزان جدا کردن امور مالی از یکدیگر در بین افراد مطلقه و عادی.

۵-۱- فرضیه‌های تحقیق

بر اساس مطالعات اکتشافی به عمل آمده و در راستای اهداف تحقیق فرضیات زیر مطرح می‌گردد:

فرضیه‌های اصلی

- ۱- ویژگی‌های شخصیتی افراد مطلقه و افراد عادی در تهران متفاوت است.
- ۲- بین حالات خلقی افراد مطلقه و افراد عادی تفاوت وجود دارد.
- ۳- بین میزان تعارض زناشویی میان افراد مطلقه پیش از طلاق با افراد عادی تفاوت وجود دارد

فرضیه‌های فرعی

- ۱- میانگین میزان روان‌رنجوری در بین افراد مطلقه و افراد عادی متفاوت است.
- ۲- میانگین میزان برون‌گرایی در بین افراد مطلقه و افراد عادی متفاوت است.
- ۳- میانگین میزان گشودگی به تجربه در بین افراد مطلقه و افراد عادی متفاوت است.
- ۴- میانگین میزان خوشایندی در بین افراد مطلقه و افراد عادی متفاوت است.
- ۵- میانگین میزان هیجان‌خواهی در بین افراد مطلقه و افراد عادی متفاوت است.
- ۶- میانگین میزان همکاری در بین افراد مطلقه و افراد عادی متفاوت است.
- ۷- میانگین میزان وظیفه‌شناسی در بین افراد مطلقه و افراد عادی متفاوت است.
- ۸- میانگین میزان تعارض زناشویی در بین افراد مطلقه و افراد عادی متفاوت است.
- ۹- میانگین میزان روابط جنسی در بین افراد مطلقه و افراد عادی متفاوت است.
- ۱۰- میانگین میزان افسردگی در بین افراد مطلقه و افراد عادی متفاوت است.
- ۱۱- میانگین میزان جلب حمایت فرزند در بین افراد مطلقه و افراد عادی متفاوت است.
- ۱۲- میانگین میزان رابطه فردی با خویشاوندان در بین افراد مطلقه و افراد عادی متفاوت است.
- ۱۳- میانگین میزان جدا کردن امور مالی از یکدیگر در بین افراد مطلقه و افراد عادی متفاوت است.